

TAJNE

5/15

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Poczta polowa 53 16.XI. 1920 r.

Oddział II Informacyjny

3w/2. № 52298. /II

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ.

Przeesyła się do wiadomości raport attaché wojskowego w Bernie z dnia 28/X r.b. odnoszący się do akcji Voralbergu, celem przyłączenia się do Szwajcarii.

Otrzymują: Min.Spr.Zagr., Min.Spr.Wojsk., Oddz. II. Sztabu.

Adjutantura Generalna.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJK. POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA

WARSZAWA

Dz. *5/15* dnia *19/11* 1920 r.

Wojak. Wydział

w.z. Szefa Biura II N.D.

PRZEDZIOCKI m.p.

Major

Za zgodność:

m.z. Sikorski
Spok

1 załącznik.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

ATTACHÉ WOJSKOWY
PRZY POSEŁSTWIE POLSKIM
W BERNIE

Bern, dnia 28 października, 1920 r.-

POUFNE

Nr. 2227/R.W.

DO

NACZELNEGO DOWÓDZTWA W.P.
ODDZIAŁ II SZTABU GENERALNEGO
Poczta Polowa 53.
=====

Handwritten signature

Przedkładam informacje zebrane o ogólnej sytuacji we
VORARLBERGU.-

1.- Kraina Vorarlbergu tworzyła jak wiadomo część
byłego cesarstwa austriackiego, do którego była wcielona
na mocy sankcji pragmatycznej, i stała politycznymi węzłami
była związana z tym państwem. Po rozbiórce i upadku Austrii
w 1918 r. delegacja, złożona z obywateli vorarlberskich przy-
była do Szwajcarii celem pertraktowania z rządem o przyłącze-
niu Vorarlbergu do Związku Szwajcarskiego (Konfederacji).-

2.- ^{iniciatywa wyszła od Szwajcarii} Inicjatywa wyszła ~~zatem~~ od Vorarlbergu, a jeśli
nawet rząd i naród szwajcarski byli przychylni temu projekto-
wi wcielenia, to ^{przez} działo się to w cichości i ^{bez} żadnej propagandy
we Vorarlbergu Szwajcaria nie prowadziła. Dawano ludności vor-
arlberskiej pomoc materialną i finansową, powstał nawet w tym
celu w Szwajcarii specjalny Komitet Pomocy Vorarlbergowi, a to
oczywiście mogło tylko jeszcze bardziej zachęcić ludność do
należenia do konfederacji.

3.- Wizyta delegatów z Vorarlbergu nie dała na razie
wyników. Interpelacja GELPEGO w Szwajcarskiej Radzie Zwi-
kowej skierowała uwagę na tę sprawę. Wyrażonem został
życzenie ażeby inicjatywa w dalszym ciągu była ze s-
ny Vorarlbergu, oraz żeby czekać aż się "mądrocy"
Paryża wypowiedzą, za samo-określeniem ludów.

PLSU
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

4.- Szwajcarzy byli przekonani, że Austria i Paryż zgodzą się na przyłączenie Vorarlbergu do Konfederacji. Zaś 3 listopada, 1918 r.- sejm vorarlberski ogłosił swą niepodległość oraz prowizoryczną unję z Austrią, separując się od Tyrolu i organizując własną administrację. To miało miejsce przed ogłoszeniem Austriackiej Republiki. 18 listopada, 1918 r. rząd wiedeński (Dr. RENNER) zatwierdził legalność i prawomocność akcji vorarlberskiej (która wszakże podlegała jeszcze decyzji Paryża). Vorarlberg przyjął konstytucję, opartą na wzorze szwajcarskim, a nowo-ukonstituowany sejm powziął rezolucję o prawie samo-określenia się nowo-utworzonego państwa Vorarlbergu.

5.- Austriak RENNER podjął akcję zgadzając się na postulaty Vorarlbergu, obiecując udzielić poparcia w Paryżu delegatowi Vorarlbergu - Dr. ENDEROWI. Pomijając sam fakt, że kwestja Vorarlbergu nie była prawie wcale podjęta podczas zawierania traktatu z Austrią, delegat ENDER wogóle nie został wysłuchany. O ile wiedzieć jesteśmy w stanie Komisja Terytorjalna ^{król wczelaku} powierzyła rozstrzygnięcie tej wielce zawiłej sprawy Lidze Narodów. Clemenceau był zdania, że vorarlberska secesja byłaby ostatecznym rozbięciem austriackiego państwa i na jego żądanie Rada Najwyższa nie podjęła żadnej akcji w tej sprawie. } ówczesny prezydent szwajcarski CALONDER oświadczył 22 listopada, że rząd szwajcarski przychylił się do rozstrzygnięcia sprawy przez Ligę Narodów. Cała ta paryska akcja spowodowała starcie pomiędzy Austrią a Vorarlbergiem, a ENDER oskarżył RENNERA o nieżyczliwe oświetlenie sprawy wobec Paryża. Szwajcaria ze swej strony zaznaczyła że zawsze gotowa udzielić Vorarlbergowi pomocy materialnej i poparcia.

Od 1919 r. wyl. szwajcarski i całej kraj. ludzkości w sprawie.

6.- Wiosną 1919 r. wybory miały miejsce z pozorowaną aprobata Wiednia. Prawnie wybrany rząd vorarlberski został upoważniony przez ludność do poinformowania rządu szwajcarskiego o jej życzeniu przyłączenia się do Szwajcarii i żeby w tym duchu rozpoczął

SWISS INSTITUTE ARCHIVES New York

pertraktacje. Rząd Szwajcarski przeto konferował z władzami Vorarlbergu i prawdopodobnie nieco popierał tę akcję. Odbyły się ostateczne wybory "CZY RZĄD VORARLBERGSKI JEST UPOWAŻNIONY DO ROZPOCZĘCIA PERTRAKTACJI Z RZĄDEM SZWAJCARSKIM W SPRAWIE PRZYSTĄPIENIA VORARLBERGU DO KONFEDERACJI SZWAJCARSKIEJ?". Wynik ich był następujący: 88% za i 12% przeciwko.- Opozycję kierował niejaki "SCHWABE-KAPITEL"- organizacja pan-germańska. To byli jedyni oponenci (pan-germaniści). Jako przykład uczuć ludności służyć może ten w Mittelbergu, miejscowości położonej na granicy Bawarii, a więc gdzie przeważa duch niemiecki, tembardziej, że miejscowość jest w ścisłych stosunkach ekonomicznych z Bawarią. Otóż były tam jedynie dwa głosy przeciwko przyłączeniu do Szwajcarii.

7.- Wówczas szwajcarska partja za Vorarlbergiem poczęła działać, i przez Radę Związku wywarła nacisk na Rząd Szwajcarski ażeby uczynił coś celem ochrony interesów szwajcarskich we Vorarlbergu. 22 listopada, 1919 r.- CALONDER prezydent departamentu politycznego szwajcarskiego przedstawił rządowi i udowodnił konieczność przyłączenia Vorarlbergu do Szwajcarii w interesie samej Szwajcarii. Zaznaczył również błąd polityki paryskiej, który nie przyznał Vorarlbergowi prawa do samo-określenia, i tem samem upoważnił rząd niemiecki i austrijski do dalszych intryg, które mogłyby spowodować wcielenie Vorarlbergu do Rzeszy Niemieckiej, i jak "gorzko rozczarowani" tym błędem konferencji pokojowej byli Szwajcarzy. Po tem oświadczeniu Szwajcarzy zajęła się tą sprawą, a inicjatywa w dalszym ciągu miała wyjść z Vorarlbergu.

8.- Etnologicznie, geograficznie, ekonomicznie i politycznie przyłączenie do Szwajcarii jest logicznym rozwiązaniem zagadnienia vorarlberskiego. Pasma gór wyznacza naturalną granicę pomiędzy Austrią a Vorarlbergiem. Lasy Bregenokie oddzielają go naturalną barjerą od Niemiec. Granica szwajcarska leży na równej drodze. Obecne linje kolejowe są połączone z Bazyleą i Zurychem. Ludność jest czysto szwajcarskiego pochodzenia, gdyż z jednej strony wywodzi się od walezanów szwajcarskich a z drugiej od alemanów i romandów. Ma wszelkie charakterystyczne cechy szwajcarskie. Pod względem ekonomicznym, to jednym z najważniejszych gałęzi przemysłu jest haft, konkurencja dla Niemiec a wspólność interesów z St. Gallen.

9.- O ile niema wątpliwości co do prawdziwych uczuć Vorarlberczyków, to daje się tam zauważyć bardzo silna pan-germańska propaganda i tak też usposobieni są tamtejsi socjaliści. Stanowi to około 25% ludności. Na czele tej niemieckiej propagandy stoi Baron von GEBSATTEL, któremu rząd niemiecki powierzył prowadzenie kampanji. Württembergja i Bawaria starają się udzielać pomocy dla przeciwwagi szwajcarskiego poparcia. Starania mniej lub bardziej owocne są czynione ze strony Niemiec celem objęcia kontroli nad siłą wodną Vorarlbergu, która jest jej głównym bogactwem. Wieczną ekonomiczną groźbą tej niewielkiej krainy i jej postrachem jest WALTER RATHENAU i Berlińskie Zakłady Elektryczne. Bank Niemiecki za pośrednictwem swej sztutgardzkiej gałęzi pragnął zakupić prawo tej kontroli. Broszury, odczyty, pisma, i wpływy osobiste jak również presja ekonomiczna. - oto środki którymi operuje GEBSATTEL celem powstrzymania przyłączenia do Szwajcarii. Sympatje i nadzieje Vorarlberczyków jak dotąd nie uległy zmianie, ale najsmutniejszym objawem w tej sprawie poczyna być apatja samych Szwajcarów. I to stanowi obecnie największe niebezpieczeństwo.

10.- Około 80% ludności vorarlberskiej stanowią wieśniacy. Broni jest tam niewiele, i ludność została zaalarmowana, kiedy VOLKSWEHR składała się z socjalistów, komunistów i germanofilów. Postarali się oni o broń z Bawarii. Bawaria udzieliła takowej z zastrzeżeniem jednakże, że nie zostanie ona nigdy skierowana przeciwko pan-germańskim poczynaniom. Temu się vorarlberozcy sprzeciwili kategorycznie i nie przyjęli ostatecznie broni. Szwajcaria była o tem stale informowana.

11.- <Unja jakakolwiek Vorarlbergu z Niemcami sprzeciwia się interesom szwajcarskim, a byłaby nawet niebezpieczeństwem.> Vorarlberg jako prowincja państwa austriackiego nie był groźbą dla państw ościennych, ^{co} wynikało z samego charakteru i słabości Austrii. Lecz sprawa przedstawia się zupełnie inaczej jeśli idzie o Niemcy. Byłoby to niejako hegemonją Niemiec nad Szwajcaryą oraz politycznym i ekonomicznym załamem tego kraju przez Niemców, z perspektywą wynaradawiania i germanizowania ^{jeszcze bardziej} niemieckiej części Szwajcarii.

12.- Niepojętą jest wobec tego apatia szwajcarów w tej palącej sprawie. Ekonomicznie sytuacja byłaby poważna, bo Szwajcaria byłaby na łasce Niemców. <Austria zachowuje się wobec tej kwestji obojętnie, ale Niemcy ostrzegają ^{nie} pieniędzy ni wysiłków.> Paryska Konferencja bardzo zawiniła. <Włosi natomiast raczej faworyzują propagandę niemiecką, bo wówczas mieliby większe szanse do uzyskania jeziora Konstancji oraz kantonu tessyńskiego.> A właściwie Szwajcarii nie może podjąć konkretnej akcji. Działać może tylko sam Vorarlberg. Czy Niemcy wygrają lub nie, oto pytanie. Są szanse dla nich, że wygrają. Ich inteligentne i celowe wysiłki zrobią swoje zwłaszcza wobec apatii strony przeciwnej zainteresowanej (Szwajcarii).

13.- W imię prawdy należy zaznaczyć, że apatja szwajcarów jest potrochu zrozumiała. Mianowicie nie chcą oni rozagnić tej drażliwej sprawy, a tem samem powodować konflikt pomiędzy niemieckimi a francuskimi szwajcarami w Radzie Związkowej, gdyż niewątpliwie okazałoby się jak bardzo germanofilsko usposobieni są niemieccy szwajcarzy. Dlatego też rzecz sprowadza się wciąż do tego samego - ażeby inicjatywa i wszelka akcja wyszła od Vorarlbergu.

.....

O/d czasu zebrania poprzednich informacji miały miejsce wybory.-

14.- Wyniki ostatnich wyborów ^{w Vorarlbergu} były wbrew przewidywaniom zdecydowaną porażką dla pan-germańskiej partji. Miała ona beznadziejną mniejszość bo 7.800, podczas kiedy partja chrześcijańsko-demokratyczna i włościańska - obie sprzyjające idei przyłączenia do Szwajcarji miały 38.000 i 5.800 głosów. Tem samem i komuniści zostali pobici.

15.- W tem sposób szwajcarski ^{element} zyskał terenu i posunął się naprzód. Pomimo to vorarlberczycy o ile chcą osiągnąć celu będą musieli stoczyć jeszcze zaciętą walkę, której rezultat wciąż jest niepewny.

Stolarowski

Rotmistrz i Attaché Wojskowy P.P.